

עורך „העולם הזה“ מנתח את ה„אני מאמין“ שהשמיע שמעון פרס בכנסת

הנאום הגדול

מה תוכנו האמיתי של הנאום? איך הוא עומד בפני ביקורת רצינית? בעמודים אלה מנתח עורך „העולם הזה“ את הנאום פסוק אחרי פסוק, כטור הימני ימצא הקורא את נאומו המלא של מר פרס, ללא שינויים או תיקונים. כמור השמאלו מופיעים דברי תגובתו של העורך. השוואת הדברים תעורר את מחשבת הקורא ותאפשר לו לנכש עמדה עצמאית.

ביום ג' האחרון נשא מר שמעון פרס נאום מדיני ככנסת, שהועלה על נס עליידי אנשיו כנאום מבריק ומוזהיר. מנגנון התעמולה המסופק שלו, ובראשו היומון „הארץ“, התמוגג מרוב התפעלות, הקדיש לו את הכותרות הראשיות, הגדירו כנאום החשוב ביותר שנשמע בכנסת מזה זמן רב. מר כנגדוריון צוטט כמביע הוקרה על „הנאום הגדול“.

מול אפשרות כזאת אין המדיניות הישראלית יכולה להסתפק ב„איון“ כלי הנשק, שאינו מבטיח „הרתעה“ בתנאי המרחב — אלא תפקידה לבלום את עצם חירות הנשק הטיליגרפי לפני שנאחר את המועד.

מדיניות — לא מאמרים!

זהו, כמובן, סילוף מוחלט של הדיבור. מר פרס שם בפנינו טענות אבי סורדיות, כדי לסתור אותן בקלות. איש אינו טוען שמאמרים ישנו את המצב. אנו טוענים כי על ישראל לזווג מיבצע מדיני תקיף לשם פירוט המרחב ומשק טיליגרפי, תוך פיקוח הדדי וכינלאומי יעיל.

והי הצעה מדינית מעשית ביותר, יודע כי גם ארצות הברית וגם ברית המועצות תומכות ברעיון זה. ומי כמר פרס יודע שאי אפשר להסתיר מסקלים אטומיים וטיליים מעיניים פקוחות! אם שר להשיג החלטה של האו"ם בעניין זה, ואפשר להבטיח פיקוח יעיל במאה אחוזים. אבל דווקא לכך מתנגד מר פרס.

שונה המצב לגבי הנשק השיגרתי. כאן לא ייתכן פיקוח יעיל, ומדיניות העולם לא יטילו פירוט. בשטח זה דרושה מדיניות פעילה, בעיקר כלפי ברית המועצות, על מנת להאט ולעכב את מרוץ החימוש המרחבי. מאמרים לא יעזרו, אבל יעזרו יוזמות מדיניות, לוקחות בחשבון את האינטרסים של המעצמות הגדולות. על כך נדבר להלן.

ישנה רק הבחנה אחת ממשית: זו שבין נשק קיים היום במצרים, לבין נשק שאינו קיים במצרים. וגם להבחנה זו דרוש עיכוב פריודי. אחרי שי עמאר חזר ממוסקבה, צריך לבדוק במה מילאו את כיסיו שם.

ואני שואל שאלה פשוטה: האם בי כוחנו למנוע נשק זה ממצרים, ואם כן — באיזו דרך?

ישנם אצלנו המתרכזים בפניה לדעת הקהל. דעת הקהל העולמית היא גורם חשוב ממדרגה ראשונה, אך מי שמכיר בחשיבותה, אסור לו גם להתעלם ממיגבלותיה — לעיתים קרובות מדי היא הפכה לעד אילם למעשי זוועה היסטוריים. מכיבוש אסירופיה ועד רצח של כורדים, ושלא לדבר כלל על הגדולה בשואות, שואת העם היהודי בתקופה ההיסטורית. אינני מציע שלא להזעיק את דעת הקהל, בגבול, בפרופורציה ובידיעות מיגבלותיה. לא שמעתי אפילו חברי כנסת אחד שטוען שבכוחם של מאמרים או נאומים להפסיק את משלוחי הנשק הסובייטיים למזרח התיכון.

ישנם כאלה התולים תקוות בשינוי עמדתה של רוסיה הסובייטית. אך כל זמן שנשק סובייטי ממשך לזרום למצרים, אין טעם לתלות תקוות בתוליי תקוות מקצועיים או אידיאולוגיים.

איך יסולקו המדענים הגרמניים?

תנועת החרות לא טענה כי שינאה ל־גרמניה תביא לסילוק המדענים. היא — כמו רוב הציבור הישראלי — טענה כי מסע בינלאומי גדול, שיעורר את זעם העולם, ישכנע את הממשלה הגרמנית כי לא כדאי לה להמשיך במישחקיה הדיפלומטיים. בייחוד אם נכונה הסברה (ואני נוטה להאמין בה) כי המדענים הגרמנים פועלים בקאהיר בשליחות אגף סודי של משרד-הבטחון הגרמני, כדי לפתח ולנסות שם כלי-נשק שאסור ליצורם עדיין בגרמניה עצמה.

איש לא טען כי המדענים הגרמניים מסוכנים יותר ממצריים עצמה. הטענה היא כי הגרמנים מספקים למצריים סיוע לים רדיו-אקטיביים, שמצריים אינה יכולה להשיגם כיום משום מקור אחר.

ישנה בעיית המדענים הגרמנים במצרים. אין להקל ראש בסכנה הנובעת מפעלם ומקיומם שם. אך ברצוני לשייך אותם — מהי הקונצפציה של „חרות“ ל־גבי סילוק מדענים אלה ממצרים? האם עליידי זה שנשנא את גרמניה כולה, את הגרמנים כולם, ללא אבחנה, ללא בדיקה, יסתלקו המדענים הללו ממצי רייט?

האומנם האוייב של ישראל היא גרמניה, ולא מצריים? האומנם הסכנה היא פועלי המדענים במצרים? יחידה היא פעולת המדענים במצרים? הכנסת קיבלה החלטה בנושא זה הן מחייבת את הממשלה לפעול. הממשלה אף פועלת, אך אני חוזר ושואל: האם יש בכך אמת פנימית, שכל הבעיה הבטחונית שלנו היא בעיית המדענים הגרמניים, וממילא הגרמנים כולם, וי ממילא הישראלים המתעלמים — כביכול — מסכנה זו? ואם זוהי עיקר הסכנה, האם היא ניתנת לפיתרון בהכרחיות בלבד?

מי מסר את ההודעה?

ההדר של מר בגין עומד במיבחן יותר מאשר ההדר של מר פרס. ממשלת ישראל יודעת על התכונה ה־מצרית לייצר טילים מזה 9 שנים לפחות. על עבודת המדענים הגרמניים למען מצריים היא יודעת לפחות שני תיים. מדוע לא הודיעה על כך לציבור? הפיסקה האחרונה היא דוגמה אופיינית ביותר של סיגנון מר פרס — שקר גס, שכל מילה בו נכונה. ההר

חבר הכנסת בגין הטיח כלפי האשמות חמורות, אשר ככל שהן חמורות, כך הן בלתי-מדויקות. אין לי חופשי דיבור כמוהו, אך על שתיים מטענותיו לפחות אענה מיד: על פיתוח טילים במצריים — כולל טילי קרקע-קרקע — מסרתי לוועדת החוץ והבטחון ב־26 יוני 1962. מר בגין הטעה את הכנסת, באומרו שהוועדה לא ידעה על כך לפני הפירסום בגירוסלם פוסט.

מאת אורי אבנרי

מאת שמעון פרס

זהו כל מה שיש למר פרס לומר על בעיית הבעיות של המדינה, הבעיה ש־תקבע את גורלה לחסד או לשבט. איבת הערבים „אינה משתנית“, אינה משתנית היום, לא תשתנה בעתיד הנראה לעין. ואין גם שום הבדל בין ערבי לערבי — מדובר על איבת כל הערבים, צעירים וקנים, מוסלמים ונוצרים, בני כל העמים, המעמדות וההשקפות.

זהו נתון של קבע — תופעת-טבע שאינה ניתנת לעירעור, שאינה תלויה בנו, שאין לנו שום אפשרות להשפיע עליה ולשנותה. אומנם יש הסבורים כי האיבה „תתנוח עם הזמן“ — אך לא כתוצאה של מעשים שלנו, אלא כדבר שאינו תלוי בנו.

משמע: איבת הערבים, כולם או חלק מהם, אינה יעד של מדיניות. להיפך: איבת הערבים, הקבועה והבלתי-משתנית, חייבת לשמש נקודת-מוצא לקביעת כל מדיניות, כמו בנאום זה. אין צורך בהקמת מיניסטרויו לענייני המרחב, ביצירת צוות שיקדיש את כל מחשבתו ומרצו לשינוי יחסי ישראל-ערב. אין צורך בגיבוש יוזמה מדינית מרחבית, בקביעת מצע נועז חדש ה־מסוגל לרכוש שותפים במרחב, אין צורך אפילו בתעמולה כלפי הערבים. כל זה ביובוז זמן ומרץ.

במקום מחשבה חדשה על נושא מכריע זה, במקום הצעה כלשהי, טובה או רעה, בא הסיפור הילדותי על „חבל ארץ התלוי בין שני עמורים“.

למעשה אפשר היה להפסיק את הניתוח כבר כאן — כי נאום שאין לו מה לומר על בעיית הבעיות, אינו יכול להיות נאום „גדול“, אך נמשך בניחות בכל זאת.

נשק שיגרתי מוז נשק גרעיני

האומנם רק הבדל „סמאנטי“, מילולי, הברל של הגרועות? אם מר פרס אומנם מאמין בכך, סכנה היא להשאירו בתפיסה קיד האחראי לענייני הנשק.

ההבדל בין מפציץ סילוני, המסוגל לקטול מאות, לבין טיל גרעיני, המסוגל גל לקטול מיליון — אינו מילולי, כאן הופכת כמות למהות. עם חירות נשק טילי-גרעיני למרחב, משתנה המצב ה־בטחוני במהותו, עד ליסוד יסודותיו. כל העולם מבין זאת. על כך חל שיינוי מכריע במחשב המדיני-אסטרטגי מאז תום מלחמת-העולם השנייה. מחשב חדש זה טרם הגיע אל מר פרס, שאימץ לו ללא-שינוי את תפיסתו של זקן, ש־גולד והחנך במאה הקודמת.

עלינו לספל בבעיית האיוון הצבאי, הנשען על עוצמתו של צה"ל במפקדים, בחיילים ובכלים.

אין חילוקי-דעות כיום שבצבא ההגנה לישראל הוא הצבא החזק והאמיץ בי יותר במזרח התיכון. אין חילוקי-דעות שבורכנו בסגל פיקודי משובח ובחיילים מסורים, שהעניקו ומסוגלים להעניק, לעם מופת ונצחון.

נראה שחילוקי-הדעות הם דווקא ב־תחום הכלים. בתחום הכלים עצמם ניתן באופן תיאורטי, לספל ברך כפולה: מניעת כלי-שטח מיד האוייב; השגת כלי-שטח מאזנים לישראל.

לערבים ישנם כבר כיום מפציצים סילוניים, מסוּס־קרב מהירים, צוללות, טנקים כבדים וארטילריה ארוכת-טווח, טילי קרקע-אוויר, אוויר-אוויר, יסיים ויסי-בס, וכן גם מפחחים בעזרת מדי ענים נכמנים ומדענים זרים אחרים, טילי ארשק-קרקע. ההבחנה בין נשק שיגרתי לבין נשק בלתי-שיגרתי היא, בסופו של דבר, הבחנה סמאנטית.